

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Viite VN/20733/2020

Jyväskylän yliopiston lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laiksi tutkimustietovarannosta

Jyväskylän yliopiston näkemys on, että EU:n ja muiden johtavien Euroopan maiden mallin mukaan on erittäin hyödyllistä laatia laki tutkimustietovarannosta. Koska tällä hetkellä järjestelmiä on monia erilaisia, on toivottavaa, että järjestelmistä muodostetaan yhteen toimiva, hyödyllinen kokonaisuus. Jos tutkimustietovarannon käyttöönotosta tai tietojen siirrosta tutkimustietovarantoon aiheutuu yliopistoille kustannuksia, tulisi nämä kustannukset huomioida yliopistojen rahoituksessa.

Kokonaisuutta rakennettaessa pyydämme kiinnittämään huomiota seuraaviin alla mainittuihin seikkoihin.

Määritelmät

Sanan ”tieto” käyttöä tulisi tarkentaa. Lakiesityksen perusteluissa kohdassa 2.3.6 mainitaan tutkimustieto. Tässä kohdassa tutkimustiedolla tarkoitetaan empiiristä aineistoa ja siihen liittyviä digitaalisia dokumentteja ja kohdassa käytetään myös ilmaisua tutkimusaineisto. Perusteluissa käytetään myös termejä metatieto, metadata ja kuvailutieto, sisältötieto ja tietovirta (kohdassa 3 ja osin kohdassa 4.2). Lisäksi kohdassa 5.2 (alakohdassa Itsenäiset rekisterinpitäjät) erityisesti todetaan, että ”...tutkimustietovarannossa ei käsitellä arkaluontoisia henkilötietoja ja että tiedot ovat luonteeltaan metatietoja”. Harkittavaksi tulee, pitäisikö ”tieto” ja/tai sen alakäsitteet määritellä 2§:ssä.

Lain 2§:n 1 momentissa tutkimustoimijoilla tarkoitetaan tutkimusta tekeviä organisaatioita. Yhden henkilön muodostama selvitysryhmä voi myös tuottaa julkista aineistoa, joten tutkimustoimijan käsitteen laajentamista tulisi harkita.

Vastuut

Ehdotetussa 4 §:ssä todetaan, että ”tietoja täydennetään ja korjataan tutkimustietovarannossa”. Kuitenkin lakiesityksen perustelujen luvussa 5.1. on todettu, että siirretty tietoja ei muokata tutkimustietovarannossa (toinen kappale sivulla 22). Tiedon käsittely tutkimustietovarannossa on määriteltävä yksiselitteisesti ja ymmärrettävästi.

Roolit

Epäselväksi jää, kuinka tiedot käytännössä siirretään lähdejärjestelmistä tutkimustietovarantoon. Kuka tiedot siirtää tai tallentaa tutkimustietovarantoon ja tuleeko tähän kehittää omia järjestelmiä ja/tai rajapintoja? Esityksen sivulla 5 on todettu ”Julkaisutietojen toimittaminen on korkeakouluille

pakollista osana niiden opetus- ja kulttuuriministeriölle tuottamaa vuosittaista raportointia. Muiden tietojen toimittaminen tutkimustietovarantoon on tutkimusorganisaatioille ja -rahoittajille vapaaehtoista.” Ohjeistaako ministeriö, mistä lähdejärjestelmistä ja mitä tietoja on suositeltavaa siirtää? Entä miten varmistetaan, että tiedot säilyvät ajan tasalla? Tietojen tallentamis- ja päivittämisaktiivisuus vaikuttaa suoraan siihen, kuinka kattava ja ajantasainen rekisteristä tulee.

Yhteiskehitys

Vaikka kukin tutkimustoimija päättääkin itse osallistumisestaan tutkimustietovarantoon (s.8), on tärkeä motivoida tutkimustoimijoita osallistumaan tutkimustietovarantoon, jotta se olisi mahdollisimman kattava. Erityisesti tämä koskee korkeakoulusektorin ulkopuolisia toimijoita, mikäli tutkimustietovarannon kautta on ajateltu hoidettavan korkeakoulujen ministeriölle suorittamaa pakollista raportointia (kuten sivulta 5 voi ymmärtää).

Tutkimustietovarantoa rakennettaessa tulisi huomioida tietovarannon tietojen sujuva tutkimuksellinen hyödyntäminen/jatkojalostaminen.

Kansainvälinen tavoitettavuus

Tulisi varmistaa, että valtakunnallinen tutkimustietovaranto tunnustetaan ja löydetään ulkomaisten yliopistojen ja muiden kansainvälisten toimijoiden keskuudessa suunniteltaessa ja tehdessä yhteistyötä.

Esimerkiksi ulkomaisten yritysten löytäessä tutkimusinfrastruktuureja Suomesta syntyy uusia mahdollisuuksia tieteen ja käytännön vuoropuhelulle. Samoin tulisi harkita sitä, voiko varanto edistää avoimesti Suomessa toimivien tutkijoiden löydettävyyttä ja näkyvyyttä ulkomaisissa HR-alan yrityksissä ja yliopistoissa rekrytointipäätöksiä suunniteltaessa (esim. kansainvälinen professuurien headhunting).

Työllisyys

Hallinnollisen (kirjaamis)työn tehostumisella on vaikutusta tutkijan työn tuottavuuteen ja tutkijoiden maan sisäisen sekä kansainvälisen liikkuvuuden parantumiseen.

Kieli

Hallituksen esitys kaipaa monin paikoin kielen viimeistelyä.

Keijo Hämäläinen
Rehtori

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti JYU Sign-järjestelmällä
This document has been electronically signed with the JYU Sign system

Päiväys / Date: 13.11.2020 07:59:29

Keijo Johannes Hämäläinen

Rehtori

*Kaksiosainen henkilötunnistus (JYU käyttäjätunnus, salasana ja puhelintunnistus)
Two-factor person identification (JYU user account, password and mobile identification)*